

Мамедова Я. Р., здобувач вищої освіти
Донецький національний університет імені Василя Стуса
Україна

Науковий керівник: **І. М. Зарішняк**, канд. пед. наук, доц.,
Донецький національний університет імені Василя Стуса
Україна

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ТЬЮТОРА У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Наразі усе більшої актуальності в освітянському просторі набуває технологія тьюторського супроводу суб'єктів навчання.

Вивченням питання тьюторства, запозиченого з британської освіти, та поставленим в Україні на сучасному етапі як інноваційний елемент, займалися такі вчені: А. Барбарига, А. Бойко, Н. Дем'яненко, І. Кравченко, М. Костикова, Т. Литвиненко, О. Плахотник, С. Подпльота, І. Скрипіна Р. Шаран та інші. Усі вони приходять до думки, що тьютор не є викладачем у звичайному розумінні, а наставником, який допомагає студенту розвивати здатність мислити, виробити вміння відбирати і критично аналізувати факти, «думати для себе» та пильнує успішність і формування особистості як спеціаліста [1].

Метою нашого дослідження є розгляд питання особливостей діяльності тьютора у закладах вищої освіти, з огляду на поставлені завдання у вивченні основних понять та категорій дослідження, функцій та обов'язків тьютора у закладах вищої освіти, а також їх результативності у практичній діяльності.

Значення терміна «тьюторство» в концепції освіти змінювалося з плином часу в різних країнах та культурах.

Тьютор – це консультант, викладач, фасилітатор, координатор навчального процесу. Зміст його діяльності зосереджений на освітній технології продуктивного навчання, що спрямована на методичну й організаційну допомогу студентам у межах проектної або дослідницької діяльності на всіх її етапах: становлення, розробки і завершальної стадії [2].

Сьогодні позиція тьютора, беззаперечно, має стосунок до індивідуально орієнтованої педагогіки. На думку В. Конєва, така особа працює не з інформацією, а з культурною ситуацією, у процесі вирішення якої народжуються нові знання [3, с. 72].

У системі навчання тьютор – викладач-консультант, який виконує функції викладача, консультанта та організатора навчального процесу одночасно. Зокрема М. Костикова та І. Скрипіна визначають чотири основні функції тьютора: організаторська, інформаційна, комунікативна, розвивальна [3, с. 74].

Найбільше досліджених нами робіт пов'язують тьюторство із дистанційним навчанням учнів чи студентів. Наприклад, до доміантних професійних умінь on-line тьюторів дослідниця І. Савельєва, слідом за Р. Шаран, відносить: уміння працювати з інформаційними технологіями; навички організації мікрогрупового навчання з урахуванням психологічних і професійних особливостей студентів; уміння виявляти труднощі, що виникають у студентів під час роботи з навчальним матеріалом; уміння планувати й організовувати зворотний зв'язок; уміння самовдосконалюватися; уміння стимулювати навчально-пізнавальну діяльність студентів; уміння об'єктивно ставитися до результатів своєї професійної діяльності. Окрім того, автор цієї статті вказує, що у дистанційному навчанні до професійних функцій тьютора можна ще додати виконання ролі шкільного методиста, співробітника підтримки, графічного дизайнера, технолога-розробника курсу, лідера / керівника, інструктора [4, с. 24]. Розробники посібника «Дистанційне навчання кваліфікованих робітників в умовах виробництва» до особливостей діяльності тьютора відносять функції розробки і проведення презентацій, тьюторіалів (очних занять у дистанційній освіті на основі активних методів навчання, спрямованих як на формування знань, умінь і навичок, так і на їх контроль з боку тьютора), консультування й координування виконання самостійної роботи студентів [5, с. 136–137].

У національній системі освіти загальновідомим є поняття «куратор», яке часто ототожнюють із поняттям «тьютор». Діяльність наставника академічної групи закладу вищої освіти є технологічною та включає реалізацію таких функцій, які впливають із завдань та обов'язків, викладених у відповідному положенні: діагностична, планувальна, організаційна, мотиваційно-стимулююча, інформаційно-комунікативна, ціннісно-орієнтаційна, координаційно-спрямовуюча та є помічником у вирішенні різних питань і проблем [6, с. 280].

Отже, можна зробити висновки про те, що функції, які виконують куратор і тьютор, у своїй більшості співпадають.

У закладі вищої освіти функції тьютора виконують наукові керівники дипломними і магістерськими роботами. Адже вони, прокладаючи траєкторію самостійної наукової діяльності студента, здійснюють формування професіонала, тим самим виконуючи одне із доміантних завдань тьютора – здійснення методичної й організаційної допомоги студентам у межах проєктної або дослідницької діяльності на всіх її етапах: становлення, розробки та завершальної стадії.

Сенс тьюторської роботи (як завдання сучасного педагогічного покоління) полягає в побудові освітнього простору, де вибір випробування своїх можливостей людиною – головний зміст [7, с. 71–76]. У такому разі тьютор своїми

діями забезпечує: щоб підготовка і реалізація завдання були пов'язані за змістом і розділені в часі; щоб студент був ініціативний у виборі засобів виконання завдання; в новій ситуації він розбудовував власні засоби, а не просто замінив їх або відмовився від дій – це забезпечить розуміння критеріїв оцінювання його роботи. Тобто тьютор, як консультант, допомагає студенту зрозуміти, що і як з виконаної роботи може стати продуктом, фіксує увагу на інших поглядах.

Отже, відобразити результат тьюторської роботи загалом неможливо. Це можуть бути такі нові «культурно-освітні» форми поведінки студента: новий вибір методу пізнання, формування або зрушення думки, проблематизація прийнятого рішення, обговорення нових можливостей розв'язання завдання, відмова від стереотипів комунікації та оцінки, прийняття обґрунтованого рішення тощо.

Отже, реформування та інформатизація сучасної системи освіти висуває підвищені вимоги до ролі та кваліфікації викладача-тьютора, який творчо працює у сфері дистанційного навчання, є інформаційно та соціально активним, здатним навчати студента у швидко зростаючому темпі інформаційно-комунікаційного розвитку сучасного суспільства.

Узагальнюючи досвід роботи тьюторів, наукові і методичні доробки з цього питання, можна констатувати, що тьютор – це нова спеціалізація професійно-педагогічної діяльності викладача, яка виникає і функціонально реалізується у принципово нових умовах організації навчального процесу, що створюються внаслідок використання нових інформаційно-комп'ютерних освітніх технологій. Отже, тьюторська діяльність передусім спрямована на індивідуалізацію процесу навчання, стимулювання студента до самостійного вивчення дисциплін і пов'язана із плануванням, проектуванням, організацією, координуванням і консультуванням навчання студентів в умовах інформаційної трансформації освіти.

Список використаних джерел

1. Подпльота С. В. Тьюторство: історія і сучасність. *Збірник наукових праць Херсонського державного університету*. Сер. Педагогічні науки. 2017. Вип. 75 (2). С. 65–69. URL: <http://eprints.mdpu.org.ua/id/eprint/4829/1/14.pdf> (дата звернення 18.04.20).
2. Васюк О. В. Організаційна діяльність тьютора у закладах вищої освіти. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України*. Серія : Педагогіка, психологія, філософія. 2017. Вип. 277. С. 38–42. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnau_ped_2017_277_8 (дата звернення 18.04.20).

3. Конев В. А. Культура и архитектура педагогического пространства. *Вопросы философии*. Москва : Наука, 1996. № 10. С. 46–57.
4. Савельева І. Вимоги до ІКТ-компетенції вчителів, які беруть участь у дистанційному навчанні. Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. Вип. 49. 2014. С. 19–28. URL: http://library.udpu.org.ua/library_files/psuh_pedagog_prob1_silsk_shkolu/49/Iryna_Saveljeva.pdf (дата звернення 20.04.20).
5. Дистанційне навчання кваліфікованих робітників в умовах виробництва / за ред. Г. І. Лук'яненко. К. : ІПТО НАПН України, 2015. 217 с. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/107129/1/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%94%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B5.pdf> (дата звернення 20.04.20).
6. Педагогические технологии дистанционного обучения: учеб. пособ. для студ. высш. учеб. завед. / под ред. Е. С. Полат. Москва : Изд. центр «Академия», 2006. 400 с.
7. Костікова М. В., Скрипіна І. В. Про деякі аспекти діяльності тьютора в системі дистанційної освіти. *Системи обробки інформації*. Харків, 2011. Вип. 7 (97). С. 72–75.

Прокопська М. Б., здобувач вищої освіти
Донецький національний університет імені Василя Стуса,
Україна
 Науковий керівник – **Зарішняк І. М.**, канд. пед. наук, доц.,
Донецький національний університет імені Василя Стуса,
Україна

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧА

Головною метою організації освітнього процесу є досягнення його найбільшої ефективності. Якість освіти при цьому оцінюється рівнем задоволення значущих для суспільства й особистості потреб не тільки в підготовці кваліфікованих фахівців, а й у формуванні особистості, яка має високий рівень інтелектуального, загальнокультурного і морального розвитку. Навчально-освітній процес у ЗВО повинен сприяти формуванню прагнення до особистісного зростання, самореалізації у професійній та громадській діяльності, навичок управління своєю поведінкою і системою взаємодій з урахуванням соціальних норм і правил [4].